

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Мурин В.І.

студентка,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗГЛЯДУ ГОСПОДАРСЬКИМИ СУДАМИ СПРАВ ПРО БАНКРУТСТВО

На сьогодні в Україні активно відбувається процес реформування судової системи. За минулий рік не було значних змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі – Закон про банкрутство), хоча об'єктивно такі зміни є необхідними, якщо брати до уваги наявність численних прогалин у порядку його застосування.

Варто зазначити, що судова практика за 2016 р. кардинально змінила підхід до застосування низки норм закону. Але, на жаль, розбіжності правових висновків господарських судів вищих інстанцій призводять до колізій, які негативно впливають на процедури розгляду справ про банкрутство [1, с. 177].

Що стосується розуміння суті банкрутства, то даний інститут є комплексним і в юридичній та економічній літературі його визначають по-різному. Так, І.А. Бланк розглядає банкрутство як встановлену в судовому порядку фінансову неспроможність підприємства, тобто нездатність підприємства задовольнити в установлені строки пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги, та виконати зобов'язання перед бюджетом [2, с. 218]. Аналогічну точку зору висловлює О.О. Терещенко. На його думку, банкрутство – це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [3, с. 26]. Схожу точку зору висловлюють Б.М. Литвин та М.В. Стельмах, які вважають, що банкрутство характеризує неспроможність підприємства задовільнити вимоги кредиторів щодо плати за товари, роботи і послуги, а також забезпечити обов'язкові платежі в бюджет і позабюджетні фонди [4, с. 266]. Поняття банкрутства також зазначається в ст.1 Закону про банкрутство.

Виходячи з наведених законодавством України тлумачень поняття банкрутства, основною підставою для ініціювання господарським судом справи про банкрутство підприємства є свласне неплатоспроможність суб'єкта господарювання. До характерних рис таких справ можна віднести наявність особливого суб'єктного складу (кредитор, боржник, арбітражний керуючий, Фонд державного майна та ін.); підстав; спеціальних процедур; загального, спеціального і спрощеного порядку та власне застосування суддями господарських судів законодавства про банкрутство по-різному.

Статистика свідчить про зменшення числа справ про банкрутство, які розглядаються господарськими судами. Так, згідно з даними, розміщеними на веб-сайті Вищого господарського суду України, за 2016 р. порушено лише 765 справ про банкрутство, що вдвічі менше (1300 справ), у порівнянні з 2015 р. Досить частою підставою для відмови у порушенні провадження у справах про банкрутство є те, що ініціюючий кредитор не може підтвердити можливість сплати арбітражному керуючому заробітної плати, передбаченої ст. 115 Закону [5]. Тим не менше, інтерес до процедур банкрутства зростає в умовах енокомічної ситуації в Україні.

Закон про банкрутство передбачає можливість звернення до господарського суду із заявою самого боржника, у разі його неплатоспроможності або загрози такої неплатоспроможності [6, ст. 11]. Виникають питання стосовно доведеності підстав для порушення банкрутства за заявою боржника. Чи необхідно доводити загрозу неплатоспроможності через наявність безспірних вимог кредиторів у розумінні Закону про банкрутство (тобто підтверджених судовими рішеннями та відкритими виконавчими провадженнями), або ж достатньо визнаних самим боржником вимог з підтверджуючими їх обґрунтованість первинними документами? Насправді ж боржник зобов'язаний звернутися до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство у разі виникнення загрози неплатоспроможності. Неплатоспроможність боржника доводити не потрібно, вона презюмується. При цьому не вимагається наявності судового рішення про стягнення коштів чи дотримання 3-місячного строку після відкриття виконавчого провадження [7, п. 32].

Дивною є неузгодженість рішень Вищого господарського суду України з правовими позиціями Верховного Суду України (далі – ВСУ). Зокрема, близько 70% прийнятих ВСУ постанов у справах про банкрутство, незалежно від підстав оскарження, зводяться до ст. 8 Закону – права на касаційне оскарження рішень суду.

Так, наприклад ВСУ зазначав про неможливість оскарження призначення розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора. Зокрема, ВСУ у низці своїх постанов у справі № 903/33/15 від 23.12.2015 р. та у справі № 916/2019/13 від 04.11.2015 р. зробив висновок, що ст. 8 Закону має виключний перелік ухвал та постанов, які можуть оскаржуватися в касаційному порядку. Можна зробити висновок, що можуть бути оскаржені ухвали: про порушення справи про банкрутство, про визнання недійсним договорів боржника, за результатами розгляду грошових вимог кредиторів, про звільнення (усунення, припинення повноважень) арбітражного керуючого, про затвердження плану санації, про припинення провадження у справі про банкрутство, а також постанови про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури.

Також досить цікавим є той факт, що ВСУ, посилаючись на ст. 8 Закону про банкрутство, обмежує право на оскарження інших правовідносин у сфері банкрутства. Приміром, ВСУ у своїй постанові від 19.10.2016 р. у справі № 1165гс16 (903/623/13), де предметом було визнання недійсним результатів аукціону, зробив досить резонансний висновок про те, що ухвали за

результатом розгляду заяв про визнання недійними результатів аукціону не підлягають касаційному оскарженню. Однак ВГСУ у постанові від 06.12.2016 р. висуває іншу позицію стосовно даної статті. Колегія Вищого господарського суду з посиланням на ст. 111-28 ГПК України відступила від висновків ВСУ, зазначених у Постанові від 19.10.2016 р. у справі № 903/623/13 про недопуск до касаційного суду скажників.

Ще одним проблемним питанням в даній сфері є невизначеність у судовій практиці щодо того, чи потрібно відмовляти в порушенні провадження у справі про банкрутство, якщо не покрито витрати по справі на авансування заявником на депозитний рахунок нотаріуса винагороди арбітражному керуючому за виконання ним повноважень розпорядника майна. В Законі про банкрутство є норма – ч. 2 ст. 115, за якою в ухвалі про порушення провадження у справі про банкрутство зазначається: по-перше, розмір оплати послуг арбітражного керуючого за виконання повноважень розпорядника майна, та по-друге, джерело її сплати – авансування заявником грошової винагороди арбітражному керуючому шляхом внесення на депозитний рахунок нотаріуса. В той же час, в чинному законодавстві не закріплено серед підстав для відмови в порушенні провадження у справі про банкрутство такої підстави, як відсутність авансування заявником на депозитний рахунок нотаріуса вказаної винагороди.

Наступним проблемним аспектом варто вказати питання відсутності підстав відмовляти в порушенні провадження у справі про банкрутство, якщо боржник частково погасив заборгованість перед ініціюючим кредитором. Тлумачення Закону про банкрутство може привести до висновку про можливість не порушувати провадження у справі у випадку, коли боржник частково погасив заборгованість перед ініціюючим кредитором і сума вимог кредитора становитиме менше трьохсот мінімальних заробітних плат. В цьому випадку у боржника з'являється спокуса обходити закон, виконавши не всі свої зобов'язання, а лише в частині, в якій вони не перевищують трьохсот мінімальних заробітних плат.

Отже, незважаючи на достатню правову регламентацію, під час розгляду справ про банкрутство виникає багато питань. Невизначеність судової практики щодо регулювання таких правовідносин призводить до неналежного захисту порушених прав, затягування процедур банкрутства та порушення порядку реалізації майна боржника, що впливає на права кредиторів. Господарські суди різняться своєю позицією з тих чи інших проблем. Необхідними є передусім однакове та однозначне тлумачення судьями господарських судів норм законодавства про банкрутство.

Список використаних джерел:

1. Світличний О. П. Господарський процес : підручник. – К.: НУБіП України, 2016. – 337 с.
2. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента : учебное пособие. – К. : Ника-Центр, 1999.– 512 с.
3. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2000. – 412 с.
4. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. – К. : «Хай Тек Прес», 2008. – 336 с.

5. Офіційний веб – портал «Судова влада в Україні» [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://hra.court.gov.ua/sud2090/court_stat/ – Назва з екрана.

6. Закон України № 2343-ХІІ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р., в редакції від 01.01.2017 р.

7. Постанова Пленуму Верховного Суду України N 15 «Про судову практику в справах про банкрутство» від 18.12.2009 р.

Школик М.Я.

студентка,

Львівський державний університет внутрішніх справ

МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ФОРМА ВИРІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Практика свідчить, що традиційний спосіб врегулювання господарських спорів (судовий розгляд) нерідко не задовольняє сторін господарського спору. Натомість позасудова процедура врегулювання конфлікту набула частого застосування. Це, насамперед, зумовлено тривалістю судового розгляду, переважністю суддів та недосконалою судовою системою. Медіація ж є більш коректною та «цивілізованою» процедурою, яка, безумовно, виправдовує свою ефективність.

Термін «медіація» (від латинського «mediare» – бути посередником) визначається як переговори за участі нейтрального посередника (медіатора), добровільний і конфіденційний процес, в якому нейтральна третя сторона (медіатор) допомагає конфлікуючим сторонам досягти взаємоприйнятої угоди, як метод, за яким сторони управляють і володіють як самим процесом, так і його результатом – угодою, тобто нічого не вирішується без згоди сторін [1].

Звідси бачимо, що на відміну від судового розгляду, рішення приймають сторони самостійно, а не суддя як третя особа, і на основі власних інтересів, а не на основі норм законодавства (які часто не збігаються з інтересами конфлікуючих сторін).

Процес медіації організовує і регулює незалежний, нейтральний фахівець – медіатор, (за згодою сторін їх може бути кілька) який пропонує шляхи вирішення конфлікту. Основна мета медіатора (медіаторів), і медіації загалом, – пошук такого рішення, яке б врахувало реальні, глибинні інтереси та потреби сторін конфлікту.

Основні принципи медіації:

принцип добровільності – учасники можуть в будь-який час відмовитися від медіації або ж поновити її процес;

принцип рівноправності – учасники мають рівні права щодо прийняття рішень і ведення переговорів;

принцип конфіденційності – процес медіації не може бути розголошеним без попередньої згоди сторін.

Медіація як альтернатива судовому розгляду процедура вирішення спорів, економічно ефективна й доцільна, дає змогу знайти таке вирішення